უდი უმცირესობის კულტურული მარშრუტი საქართველოში

კიწი მანდი უდიღო კულტურინ მარშრუტ გუ̈რჯუ̈სტანა

CULTURAL ROUTE OF THE UDI MINORITY IN GEORGIA

ევროკავშირი საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE
ევროპის საბჭო

ავტორი: **თათია ღვინერია**
შესავალი თავების ავტორი: **ალექსანდრა ველოი-მატეუ**

ავტორ: **თათია ღვინერია**
ბურჯალ ბულრუღო ავტორ: **ალექსანდრა ველოჲ-მატეუ**

Author: **Tatia Gvineria**
Author of introduction texts: **Alexandra Veloy-Mateu**

ევროკავშირი საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE
ევროპის საბჭო

ეს სამუშაო შეესაბამება სასწავლო მასალას რომელიც თანხვედრაშია რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიის 8 (1)გ და 7(3) მუხლებთან.

მე ბი აშ ი˃შა˃ნე ესა კალფესტალ მა̈სა̈ლინახოლ, მანო თე სანე რეგიონალ ჲე კიწიორტღო მუზრუღო ევროპინ ქარტიინ 8 (1)გ ყან 7 (3) მუხრუღოხოლ.

This work corresponds to a teaching material in conformity with Articles 8 (1)g and 7 (3) of the European Charter for Regional or Minority Languages.

© ევროპის საბჭო/ევროპინ საბჭო/Council of Europe 2017

პუბლიკაციაში წარმოდგენილი მოსაზრებები ეკუთვნის ნაშრომის ავტორებს და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს ევროპის საბჭოს და ევროკავშირის ოფიციალურ პოლიტიკას.

პუბლიკაციინ ბოშ აკესტი ინჶორმაციუხ ბუნე ავტორუნ, მეთა̈რალ ბანექო თე მენორ ევროპინ საბჭონუნ ოჶიციალ პოლიტიკინახო სა ნუ ბაქანე.

The opinions expressed in this work are the responsibility of the authors and do not necessarily reflect the official policy of the Council of Europe and the European Union.

სარჩევი | შინაარსი

უდი უმცირესობის ისტორია და კულტურა საქართველოში 5

კიწი მანდი უდიღო ისტორია სალ კულტურა გ̈ურჯ̈უსტანა 7

History and culture of the Udi minority in Georgia 9

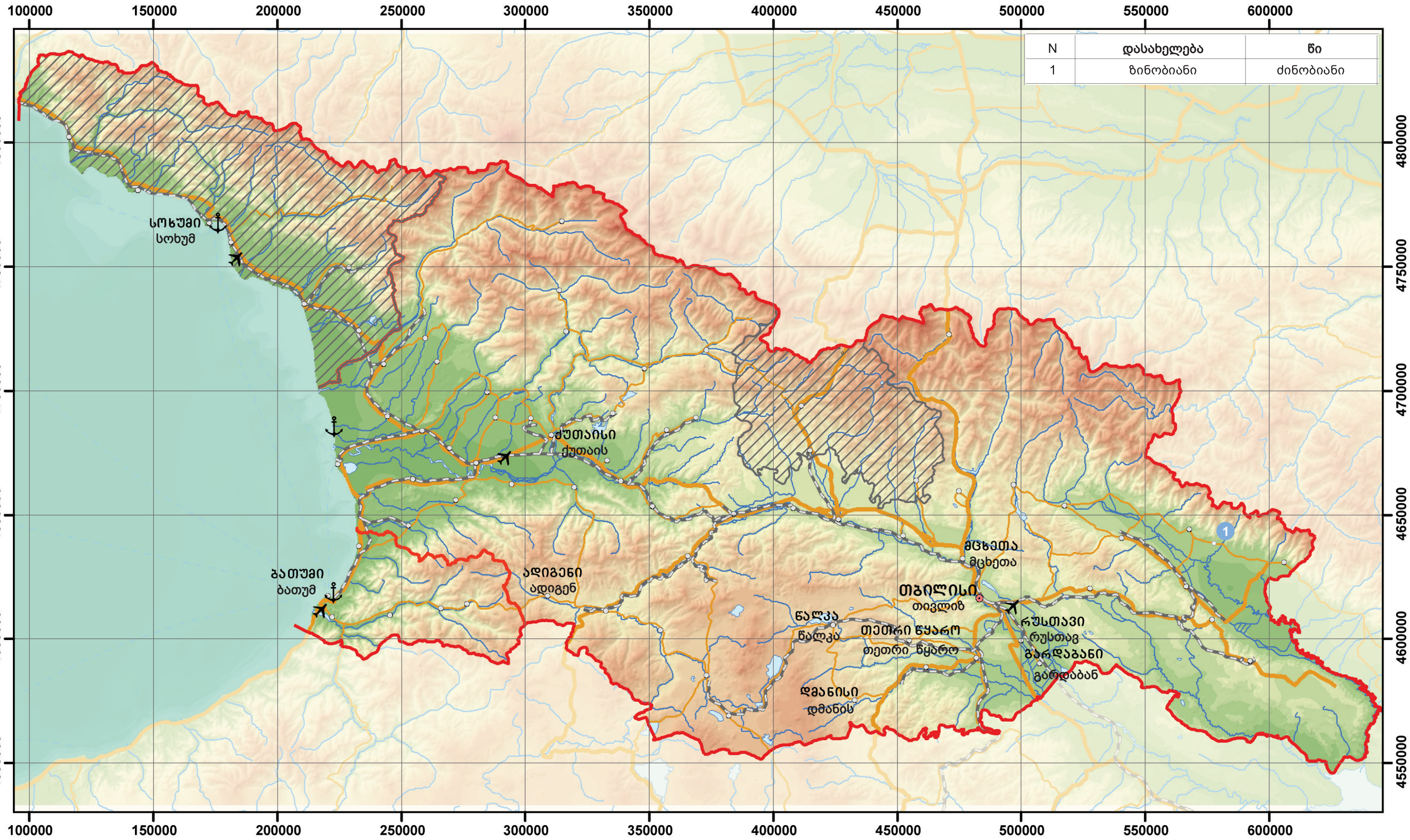
N | დასახელება | წი
1 | ზინობიანი | ძინობიანი
სოხუმი
სოხუმ
ქუთაისი
ქუთაის
ბათუმი
ბათუმ
ადიგენი
ადიგენ
მცხეთა
მცხეთა
თბილისი
თივლიზ
წალკა
წალკა
თეთრი წყარო
თეთრი წყარო
რუსთავი
რუსთავ
გარდაბანი
გარდაბან
დმანისი
დმანის
100000 150000 200000 250000 300000 350000 400000 450000 500000 550000 600000
4550000 4600000 4650000 4700000 4750000 4800000

უდი უმცირესობის ისტორია და კულტურა საქართველოში

უდები ქრისტიანები არიან და სამხრეთ კავკასიის ერთ-ერთ უძველეს მკვიდრ ეთნიკურ ჯგუფს წარმოადგენენ. მათი დასახლებები მეოთხე საუკუნიდანაა აღრიცხული. უდები დაკავშირებულები არიან კავკასიის ალბანეთის სამეფოსთან. მეთერთმეტე საუკუნეში საქართველომ გააფართოვა თავისი ტერიტორია და მოიცვა უდების ტერიტორია. რეგიონში შემოსევების მიუხედავად უდებმა მოახერხეს საკუთარი კულტურის შენარჩუნება საუკუნეების განმავლობაში. უდების ძირითადი ტალღის გადმოსახლება საქართველოში 1922 წლებში მოხდა, როდესაც აზერბაიჯანის სოფელ ვართაშენიდან ჩამოვიდნენ და ზინობიაში დასახლდნენ. აღნიშნული სოფელი საბჭოთა ხელისუფლების დახმარებით აშენდა ყვარლის რაიონში. უდების შემოდინება საქართველოში განპირობებული იყო მათი სიახლოვით ქართულ მართლმადიდებლურ ეკლესიასთან და მუსლიმანური აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე დევნის შიშით. 1950-იან წლებში უდების უმრავლესობა თავს ქართველად თვლიდა, და მათ „გააქართულეს“ საკუთარი სახელები სუფიქსი – შვილის დამატების გზით. 1960 და 1970-იან წლებში მრავალი უდი ყვარლიდან ქალაქებში გადასახლდა, რამაც დააჩქარა მათი ასიმილაცია ქართულ საზოგადოებაში. თემის ლიდერების მონაცემების მიხედვით, ამჟამად საქართველოში მხოლოდ 500 უდი ცხოვრობს. ამასთან, თბილისში მცხოვრები უდები არ შედიან აღნიშნულ მონაცემებში, სავარაუდოდ დიდი მასშტაბის ასიმილაციის, ან ქვეყნიდან მათი მასშტაბური გადინების გამო.

ზოგადად, უდები კვლავ ინარჩუნებენ თავიანთ ენას საკუთარ სახლსა და თემში. ამასთან, ისინი სტუმრობენ უდების თემს აზერბაიჯანში, საიდანაც ისინი წარმომავლობას იღებენ. მიუხედავად იგივე ენაზე საუბრისა, ქართველი უდები ლათინურის მაგივრად ქართულ ანბანს იყენებენ. უდების ენის და კულტურის შენარჩუნების რამდენიმე ინიციატივას ჰქონდა ადგილი, თუმცა მათი ასიმილაცია აქტიურად გრძელდება და საფრთხეს უქმნის უდების ენის შენარჩუნებას.

კიწი მანდი უდიღო ისტორია სალ კულტურა გუ̈რჯუ̈სტანა

უდიუხ ხაშპარაზუხ ყუნ. მანორ თე ბუყუნ ბისი დო̈ვრინახოლ კავკასიინ ცინუნ თა̆რა̆ƒა̆ საგანუ ქარხალ ეთნიკ. მე ინსანუნ ქარხალ გარხმოხ ბიპუმჯი თარ˜ღახოლ ცამნესა. უდიღო ბაქსუნ ისტორიინენ ღა˃ჩნე კავკასიინ ალბანიინ ფასჩაღლუღახო. საწწემჯი თარ˜ღა გუ̈რჯუ̈ღო ფასჩაღლუღენ აბუზნე ბე იჩ ტერიტორიინა, მე ჰავალათენ უდიღო ტერიტორიაალ ბაĭნეცე იჩ ბოშ. რეგიონა დუ̈შმა̆ნღოხოლ ჭებაქესტი დავა-ფასბესუნა ბე˃ღი უდიღონ ბაყუქე ჰაზარენ უსენუხ ეƒსუნ იჩღო მუზნუ ყან კულტურინა. უდიღო არი თუმბაქსუნ გუ̈რჯუ̈სტანა ბურჴი-თამნე ბაქე 1922 უსენა. ე ვახტ თე აზერბაĭჯანუნ ვართაშენუნ ა̈ჲზნუხო არი თუმ ყუნ ბაქე ზინობიანინა. მე ა̈ჲზ სოვეცკი ვლასტუნ უსენღო ჰო̈ქმა̈თუნ ქო̈მა̈გჩილუღენ თუმნე ბაქე ყვარელინ რაიონა. უდიღო ესუნუნ მა̈ჰნა̈ გუ˃რჯუ̈სტანა ბანექე უდიღოĭ ყან გუ̈რჯიღო ევე˃ლღო ი˃შა˃ლუღ ხაჩბარაზ ვა˃ლუღენ, სალ აზერბაჲჯანუნ ტერიტორიინა მუსულმანღო ჰა̈რბიღოხო ყი˃ლუღ. 1950 თარ˜ღახო უდიღო სა თაĭƒინენ იჩღო გუ̈რჯი-უდი ყუნ ჰესაბბესა. მეტუ ბე˃ღი იჩღო ე̈ვლა̈და̈ – „შვილი“ ლაჩაყტესუნუნ ჲაყენ. 1960-1970 უსენღო გე̈ლუნ უდიუხ ა̈ჲზიხო შა̈ჰა̈რღო ყუნ ჭებაქე ქარხესანგ. მეთა̈რ საჲალ ქაფსინნე ბურჴი-თაĭსა უდიღო ასიმილაცია გუ˃რჯიღოხო. ა̈ჲზუნ ლიდერღო აბალუღენ გუ̈რჯუ̈სტანა კომპაქტ 500 უდინე ქარხესა. თა̈ქსა̈, მე ჰესაბუნ ბოშ თივლიზა ყან შა̈ჰა̈რღო ქარხალ უდიუხ თეყუნ ჰესაბბაქსა, ქალა ასიმილაციინ ყან ჰო̈ქმა̈თა̈ხოლ ჭერი-თაĭსუნა გო̈რა̈. ამა, უდიღონ პურამ ეყუნƒესა იჩ მუზნუ, კოახ, გა̈რა̈მძინახ, იჩ ა̈ჲზი. მეტხო საგანუ, უდიუხ ყონახლუღა ყუნ თაĭსა უდიღო სუ̈ƒტა̈მჯი ა̈ჲზი აზერბაĭჯანა,

იხ ყუნ საქსა იჩღო თერა̈მიშბაქსუნა, თა̈მიზ ჰატე ბისი მუზენ ყუნ ა̈ი̆ თეხა. გუ̈რჯისტანუნ უდიღონ ლათინუნ ალƒაბეტუნ განუ.

გურჯიღო ალƒაბეტუნ ლახო ფა̈რგა̈რ ბი 52 სა̈სლა შრიფტენ ყუნ აშბი-ზომბაქსა. მეთა̈რ უდინ მუზნუ ყან კულტურინა ეƒსა. დოღრინე სა ემმო ინიციატივუხ თამბი-ქებაქესყუნდესა, ამა იჩღო ასიმილაცია პურამ ბოხონე ბაქსა. სალ აბუზნე ბაქესა ყი˃ლუღ მუზ ა˃ჩესბაქსუნუნ.

HISTORY AND CULTURE OF THE UDI MINORITY IN GEORGIA

The **Udis** are Christians, and form one of the oldest indigenous ethnic groups in the South Caucasus. Established in the fourth century, they are linked to the Caucasian Kingdom of Albania. In the eleventh century, Georgia extended its territory to include the Udi territory. Udis managed to preserve their culture throughout the centuries and the invasions of the region. The main settling of Udis in Georgia took place in 1922, when Udis arrived from the Azerbaijani village of Vartashen, settling in Zinobiani – a village built with help provided by the Soviet authorities in the Kvareli district. The reason why the Udis fled to Georgia was their closeness to the Georgian Orthodox Church and fear of persecution in Muslim Azerbaijani territories. In the 1950s, many Udis starting to self-identify as Georgians, and 'georganised' their names by adding the suffix '-shvili'. In the 1960s and 1970s, many Udis from Kvareli migrated to the cities, which accelerated their assimilation into Georgian society. According to estimates provided by community leaders, this leaves only around 500 Udis in Georgia at present. In addition, Udis living in Tbilisi are not taken into account, maybe due to wide-scale assimilation, or maybe because they so many have fled. Udis are engaged in viniculture, agriculture and cattle breeding.

In general, Udis still maintain their language at home and within the community, but also by visiting the Udi communities in Azerbaijan, which is where they originate from. Although speaking the same language, Georgian Udis use the Georgian alphabet, instead of the Latin one. Despite the fact that some initiatives have taken place in order to promote the preservation of the Udi language and Udi culture, assimilation is underway, with fears that the Udi language could become extinct.

ႦႨႬႭႡႨႠႬႨ
ძინობიანი
ႤႩႪႤႱႨႠ, ႼႫ. ႢႨႭႰႢႨ
ევე̆ლუნ კოჯ წმინდა გიორგი
ႡႤႬႦႨႬႢႠႱႠႫႠႰႧႨ
ბენზინ ბუჲბალ გა
ႡႤႬႦႨႬႢႠႱႠႫႠႰႧႨ
ბენზინ ბუჲბალ გა
ႶႥႨႬႨႱ ႵႠႰႾႠႬႠ
ʃინე ზავოდ
ႳႣႨႤႡႨႱ ႱႠႫႪႭႺႥႤႪႭ
უდიღო აʃრე ბალ კოჯ
ႱႠႿႠႰႭ ႱႩႭႪႠ
ჰöქმäთუნ შკოლ
ႫႸႤႬႤႡႠႰႤ ႶႥႧႨႱႫႸႭႡႪႨႱ ႤႩႪႤႱႨႠ
მაჲრამ ნანა ევე̆ლ
ႱႠႱႠႴႪႠႭ
გäრäმძäლუღ
ႱႠႡႠႥႸႥႭ ႡႠႶႨ
ä̆ჰლუღო ფაქ
1
N
1:4,000
0 0.0425 0.085 0.17 0.255 0.34 km
578000
578000
4639000
4639000

1 **სოფ. ზინობიანი, ყვარელის რაიონი, კახეთის რეგიონი, უდების კულტურის მუზეუმი.** სოფ. ზინობიანში მდებარეობს უდების კულტურის მუზეუმი | **ა̈ღზ. ძინობიანი, ყვარელინ რაიონ, კახეთის რეგიონი, უდიების კულტურის მუზეუმი.** ა̈ღზ ზინობიანინა ბუნე უდიღო კულტურინ მუზეუმ. | **Zinobiani, Kvareli district, Kakheti region, Udi Museum.** The Museum of Udi Culture is located in Zinobiani village, Kvareli district.

რეგიონუნ ყან კიწიორტღო მუზრუღო ევროპინ ქარტია ბუნე ევროპინ საბჭონუნ კონვენცია, მატინ თე ქო̈მა̈გნე ბესა კიწიორტღო მუზრუღო ეჶსუნა, მანო მუზნა ლახო თე ტრადიციინენ ისტლა̈თყუნბესა (ა̈თ̈ყუნეხა) მე ჰო̈ქმა̈თა̈.
რეგიონუნ ყან კიწიორტღო მუზრუღო ევროპინ ქარტიინ ყან ევროპინ საბჭონა აბუზ ინჶორმაცია ბესანგ თავაჰყაჲან ბესა, ბაჲქენან ბეშ ვებ-საჲტა:

coe.int/minlang
coe.int
coe.ge

რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტია წარმოადგენს ევროპის საბჭოს კონვენციას, რომელიც ხელს უწყობს იმ უმცირესობათა ენების დაცვას, რომლებზეც ტრადიციულად საუბრობენ ქვეყანაში.
რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიისა და ევროპის საბჭოზე დამატებითი ინფორმაციისათვის გთხოვთ, ეწვიოთ ჩვენს ვებგვერდებს:

coe.int/minlang
coe.int
coe.ge

UDI
KAT

ევროპინ სავეტ ბუნე ადამარუნ იხტა̈რა̈ თოგ ლახსუნუნ ეჶსუნუნ ორგანიზაცია მე კონტინენტუნ ლახო. მენო 47 ჰო̈ქმა̈თახოლლე გირესა. მატღო ბოშტან 28 ევროპინ საბჭონუნ ჩლენუხნე. ევროპინ სავეტუნ ჰარსა ჩლენ ჰო̈ქმა̈თენ ყოლლე ზაფვე ადამარუნ იხტა̈რღო ევროპინ კონვენცინცია – ხელშეკრულებიღო ლახო, მანორ თე ჲონ აყინე ადამარღო იხტა̈რღო, დემოკრატიინ ყან დუვანღო ალალუ ზორ ეჶსუნა. ადამარღო იხტა̈რღო ევროპინ სუდენ კონტროლლე ბესა კონვენციინ თამბესუნა ჩლენ ჰო̈ქმა̈თღო ბოშ.

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა მოწინავე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 47 წევრი სახელმწიფოსაგან შედგება, რომელთაგან 28 ევროპის კავშირის წევრიცაა.
ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას – ხელშეკრულებას, რომელიც გამიზნულია ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE
ევროპის საბჭო